

MEMENTO TAMPERE !

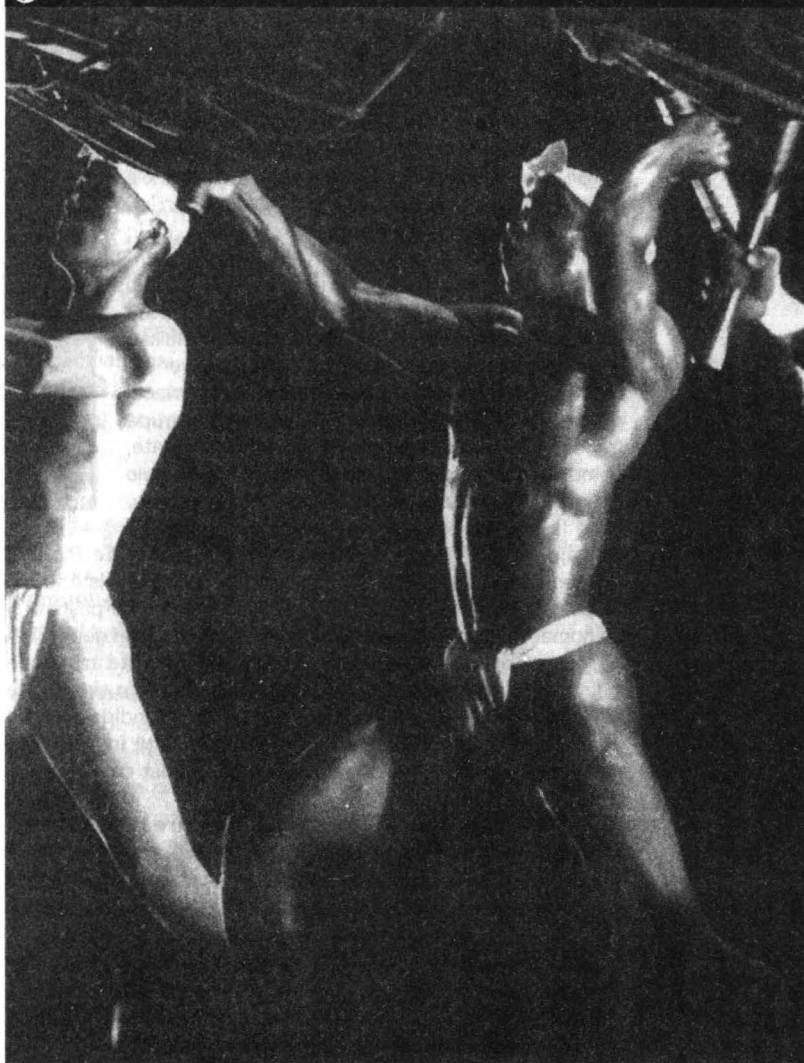
De câțiva ani primesc la redacție, în fiecare primăvară, aproape ca pe o ciudățenie, fișa de acreditare și programul Festivalului internațional de teatru de la Tampere, care are loc în fiecare an, la jumătatea lui august. Fișa, foarte amănunțită, dar prea puțin îmbietoare sub raport pecuniar, mai ales pentru buzunarele estice, îți cam taie pofta de a te gândi că ai putea să participi la acest mare festival, ce se dorește și o ultimă celebrare a verii, în atmosfera specifică augustului finlandez. Cel puțin așa ne asigură Programul festivalului, tipărit în excelente condiții grafice, în fapt o adevărată publicație teatrală, bogată în informații, prezentate succint dar sugestiv, însoțite de fotografii de teatru, grăitoare pentru factura și stilul spectacolelor. Festivalul rămănea însă undeva, departe, ca o constelație imposibil de atins, chiar dacă știi despre ea, teoretic, destule. Și iată că întâmplarea, care rezolvă, ca de obicei, cele mai multe lucruri, a făcut ca în acest an să pot da curs invitațiilor primite și oficial, de la organizatorii festivalului, în urma vizitei întreprinse în țara noastră de dl. Matti Viironen, reputat actor de la T.T.T. (Teatrul Muncitoresc din Tampere), și de la doamna sa de origine română, Ileana Palli. Îi cunoscusem la „Balul milionarilor“, dat de Fundația „D-ale Bucureștilor“, în iunie, la restaurantul „Doina“. Aveam să stau la ei două săptămâni, împreună cu Mircea Diaconu și Diana Lupescu, simțindu-ne ca acasă și cunoscând viața finlandeză așa cum n-o poți face aproape niciodată stând la un hotel, oricât de modest sau de luxos ar fi acesta.

Din punctul meu de vedere, cel mai impresionant lucru la Festivalul internațional de teatru de la Tampere l-a constituit varietatea ofertei de spectacol. Am în vedere atât genurile de spectacol teatral, cât și spațiile de joc, orele de spectacol și chiar calitatea reprezentațiilor, și ea destul de diversă. E un argument practic, convingător că teatrul nu poate fi închis într-o singură formulă, oricare ar fi ea, că el se face – și trebuie să se facă – pentru toate vârstele și pentru toate gusturile. Iar datoria criticului nu mi se pare a fi neapărat aceea de a strâmba din nas la un spectacol sau altul, ci de a-și păstra disponibilitatea înțelegerii pentru toate genurile și modalitățile de teatru.

Prin chiar acest fapt, al extraordinarei diversități de spectacole, festivalul de la Tampere devine un reper profesional important, un termen de referință mereu actual, în sensul refuzării exclusivismelor de orice natură. În ceea ce privește ediția din acest an, la care am avut posibilitatea să văd, între atâtea altele, trei trupe teatrale deosebit de interesante, fiecare cu câte două spectacole – „Method and Madness“ din Marea Britanie, Bremer Shakespeare Company din Germania și KOM-Teatteri din Finlanda –, cred că ne-a fost oferită și o altă lecție de disponibilitate, de data asta a actorului. Căci nu este deloc puțin lucru să treci de la o dramă mocnind de tensiuni lăuntrice (**Flesh and Blood** de Philip Osment) la o savuroasă comedie muzicală (**Private Lives** de Noël Coward), așa cum o fac – în regia foarte atentă la detalii a lui Mike Alfreds – cei patru excelenți actori ai trupei britanice: Geraldine Alexander, Martin Marquez, Simon Robson și Abigail Thaw. După cum nu e deloc ușor ca, numai cu patru actori, o acتریță și un foarte bun muzician, să dai viață unei piese shakespeariene dificile ca **Pericle** într-un spectacol alert și inventiv, semnat de Pit Holzwarth (același regizor avea să fie mai puțin convingător ca viziune modernă în **Titus Andronicus**, actualizările sugerate prin costum alternând cu tente naturaliste și puerile detalii scenografice, greu de împăcat unele cu altele). Fascinant – în special în **Pericle** – e faptul că fiecare actor de la Bremer Shakespeare Company joacă mai multe roluri, trecând cu dezinvoltură de la unul la altul, ca și cum n-ar face altceva decât cel mai firesc lucru în teatru. Ceea ce se poate spune, de altfel,

și despre actorii de la KOM-Teatteri din Helsinki, în comedia nu lipsită de semnificații amare **Rikos ja Rakkaus** (Crimă și Tandrețe) de Jari Tervo. Îi „cunoșteam“ deja, din **Omul elefant** de Bernard Pomerance, în regia sigură și eficientă a aceleiași Pekka Milonoff, care i-a prilejuit un adevărat tur de forță excelentului Jani Volanen, interpretul rolului titular. E uimitor, de pildă, câte nuanțe poate găsi unui simplu cuvânt – **kiitos** (mulțumesc) – pentru a exprima grațitudinea unei năpăstuite ființe umane, căreia i se întinde totuși o mână de ajutor. (Punând problema diferențelor dintre oameni și a toleranței, piesa e fără

© Moment din spectacolul trupei japoneze Za Ondekoza

îndoială actuală, nu numai și poate nu atât în spațiul scandinav, cât în cel balcanic, atât de răvășit de conflicte etnice și religioase în acest sfârșit de mileniu.)

Teatrul „Virus“ din Helsinki, unde se joacă în suedeză (a doua limbă oficială a țării), ne-a oferit un spectacol dur cu piesa **Killer Joe** de Tracy Letts, o demistificare a fericitei vieți de familie americane, în regia de o extremă violență expresivă a lui Maarit Ruikka. Paradoxal, nu violența expresiei era deranjantă, ci detaliul naturalist, care putea foarte bine să lipsească, fără vreo pierdere pentru forța de șoc a imaginii de ansamblu. Oricum, și de astă dată actorii au fost la înălțime, mărturisind o solidă școală de teatru ce cultivă foarte buna condiție fizică.

Jongleri, păpușari, acrobați, mimi, dansatori însuflețesc un neobosit teatru de stradă, pe care te duci să-l cauți în piațetele și parcurile orașului, sau care vine el la tine, în timp ce-ți bei liniștit cafeaua într-una din nenumăratele cafenele (și în aer liber) ale orașului. E o plăcere să-l urmărești pe comicul englez Maik Vis, rătăcit, chipurile, în oraș, dar încercând să se descurce cu imensa sa hartă, pe care ajunge să o consulte și la escaladarea sau coborîrea unei clădiri, nu pe scară, ci pe fațada acesteia, luându-și apoi ca parteneri de joc copiii, ce nu vor pregea să răspundă improvizaiilor din jocul actorului cu propriile lor improvizatii, meritând și ele aplauzele unei asistențe entuziasmate. Fac o foarte bună impresie și cei trei comici englezi ai trupei „Inside Out“, cu un parodic James Bond-show, **Omul cu trompeta de aur**, celebrul 007 reușind să salveze de câteva ori lumea în doar 20 de minute! Fantezia și inventivitatea sunt la ele acasă, improvizaiile dau sarea și piperul scenariilor, din care nu lipsesc nici vizitele extraterestilor, ca în evoluțiile trupei Dance Theatre Minimi. Nu sunt uitate nici scheciurile de revistă, două experimentate actrițe din Helsinki vrând să ne convingă că firma de consulting a surorilor Suikko are răspunsuri la toate problemele noastre, oricât de intime ar fi acestea. De la amuzantul spectacol de teatru de păpuși **Senor Z**, prezentat de trupa franceză „Amorés et Augustin“ în tehnici variate, combinând proiecția de desene animate cu efectele sonore cele mai neașteptate, produse la vedere, până la spectaculoasa montare a trupei finlandeze Seinäjoki City Theatre cu **Rocky Horror Show** de Richard O'Brien, în regia lui Olli-Matti Oinonen, trecând în revistă tot ce se putea, de la Frankenstein la Dracula, spre deliciul puștii și nu numai, festivalul pare să-și fi dorit a nu lăsa nici un gen teatral nereprezentat în mod semnificativ. Cunoscuta trupă de instrumentiști japonezi „Za Ondekoza“, excelând prin virtuozitate la instrumentele de percuție, va evolua în splendida sală de concerte a orașului Tampere, dată în folosință în 1989, iar spectacolul, îndelung aplaudat, va fi reprogramat câteva zile la rând.

Culminația e atinsă însă abia în **The Great Nocturnal Happening**, mai curând o uriașă serbare populară decât o sărbătoare propriu-zisă a teatrului. Desfășurată în noaptea de vineri spre sâmbătă (16-17 august), cu închiderea străzilor centrale ale orașului pentru circulația auto, la ea au luat parte – după aprecierea presei locale – 100 000 de oameni, ceea ce ar însemna cam jumătate din populația orașului. Oameni până atunci extrem de pașnici și de civilizați, ținuți însă bine în frâu de prețurile exagerat de mari ale băuturilor cât de cât alcoolice (suc de grapefruit cu vagi miresme de gin, ori bere cu amintiri de alcool și gust de caise!), finlandezii (în special cei foarte tineri, neieșiți bine din adolescență) par să nu mai țină atunci cont de nimic și nu e de mirare să vezi câte o vitrină spartă sau câte o mașină rămasă fără oglinzi (cum ni s-a întâmplat și nouă). De rîrire e doar curățenia impecabilă ce se face după, așa încât la orele dimineții toate tarabele instalate în piețe și pe străzi au dispărut, toate urmele exuberantei dezlănțuirii de tinerete și vitalitate s-au șters, iar viața reîntră în tipicul ei de calm finlandez, din care nimic n-o va putea mișca până la marea sărbătoare populară a altui festival. De film, de folclor, de jazz sau de coruri, țara având aproape un cult al acestor reuniuni ce funcționează și ca supape ale tensiunii zilnice, ce-i drept

Scenă din Peer Gynt de H. Ibsen la Teatrul Jurkka din Helsinki

nevăzute, dar acumulate probabil în intervalul dintre diversele festivaluri, care măsoară și viața, după o antică înțelepciune.

În întâlnirile și convorbirile avute cu d-nul Jussi Helminen, directorul T.T.T. și director artistic al festivalului, ca și cu d-na Raijo-Liisa Seilo, director executiv al festivalului, aveam să primim o serie de informații utile privind organizarea manifestării și modul de selecție a spectacolelor, de fiecare dată, după ultima zi a unei ediții, începând munca la ediția următoare. Am primit chiar și o carte a festivalurilor din Finlanda, tipărită în admirabile condiții grafice, de care putem dispune însă și noi, în clipa de față. Ne-ar mai trebui doar organizarea finlandeză, căci festivalul de la Tampere are loc în fiecare an, la aceeași dată, indiferent de schimbarea miniștrilor, a primarilor sau a partidelor de guvernământ.

În fine, interesându-mă în mod special istoria teatrului prin evoluția locurilor sale de joc – și cunoscând spațiul teatral la fața locului, de la amfiteatrul grec din Epidaur la Radio City Music Hall de la New York – n-am să pot uita încântătoarea surpriză oferită de Teatrul de vară din Tampere. Aici nu scena, ci „sala“ e turnantă, iar spectatorii – redeveniți cu toții, pentru două ore, copii – se rotesc cumiți, dar cu suflul la gură, în urmărirea peripețiilor de basm întruchipate cu credință, dar și cu ironie și haz, de minunații actori finlandezi care-ți devin parcă spontan, ca în **Ronja**, prieteni din copilărie. O copilărie regăsită prin teatru, care are și miraculoasa putere de a ne reaminti toate vârstele prin care am trecut, făcându-ne să le retrăim.

Sunt tot atâtea motive pentru care nu te poți despărți de Tampere spunându-i „adio“, ci doar „la revedere“!

VICTOR PARHON

